

№ 2/2022

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

**Інституту законодавства
Верховної Ради України**

The Scientific Papers
of the Legislation Institute
of the Verkhovna Rada of Ukraine

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Інституту законодавства Верховної Ради України

№ 2/2022

Засновник:
**Інститут законодавства
Верховної Ради України**

**Зареєстровано
Міністерством юстиції України**

*Свідectво про державну реєстрацію друкованого
засобу масової інформації
КВ № 16712-5284Р від 9 червня 2010 р.*

*Видається шість разів на рік.
Розповсюджується безкоштовно.*

Рекомендовано до друку Вченою радою
Інституту законодавства Верховної Ради України
(протокол № 3 від 2 травня 2022 р.)
DOI: <https://doi.org/10.32886/instzak.2022.02>

Адреса редакційної колегії:

04053, м. Київ, пров. Несторівський, 4.
Тел.: (044) 272-47-00; 235-96-06
<https://instzak.com>
E-mail: redkolegia@gmail.com

Передрук опублікованих матеріалів здійснюється
з обов'язковим посиланням на джерело.

Згідно з наказом Міністерства освіти і науки
України № 1643 від 28.12.2019 р. журнал вне-
сений до Переліку наукових фахових видань
України (**категорія «Б»**) у галузі юридичних наук
(спеціальності 081 – Право, 293 – Міжнародне
право).

Згідно з наказом Міністерства освіти і науки
України № 409 від 17.03.2020 р. журнал вне-
сений до Переліку наукових фахових видань
України (**категорія «Б»**) у галузі економічних
наук та державного управління (спеціальності
051 – Економіка, 292 – Міжнародні економічні
відносини, 281 – Публічне управління та
адміністрування).

Статті видаються в авторській редакції.
Редакційна колегія не завжди поділяє думку
авторів.

Авторські права застережені.
© Наукові записки Інституту законодавства
Верховної Ради України, 2022.

Редакційна колегія:

Антонова Л.В., д.н.держ.упр., проф. (Чорноморський національ-
ний університет ім. Петра Могили, Україна);
Баймуратов М.О., д.ю.н., проф. (Інститут законодавства ВРУ,
Україна);
Бершеда Є.Р., д.е.н., проф., чл.-к. НАН України (Інститут зако-
нодавства ВРУ, Україна);
Биков О.М., д.ю.н., с.н.с. (Інститут законодавства ВРУ, Україна);
Буроменський М.В., д.ю.н., проф., чл.-к. НАПрН України (Інсти-
тут міжнародних відносин Київського національного універси-
тету імені Тараса Шевченка, Україна);
Воротін В.Є., д.н.держ.упр., проф. (Інститут законодавства ВРУ,
Україна);
Гришова І.Ю., д.е.н., проф. (Цзянсунський педагогічний універси-
тет, КНР);
Грінченко О.О., д.ю.н., с.н.с. (Інститут законодавства ВРУ, Україна);
Дмитрієв А.І., д.ю.н., проф. (Інститут законодавства ВРУ, Укра-
їна);
Ємельянов В.М., д.н.держ.упр., проф. (Чорноморський національ-
ний університет ім. Петра Могили, Україна);
Жилієв І.Б., д.е.н., с.н.с. (Інститут вищої освіти НАПН України,
Україна);
Кесі Марцін, д.е.н., доц. (Університет економіки в Бидгощі,
Польща);
Клименко О.М., д.ю.н., проф. (Інститут законодавства ВРУ,
Україна);
Коломієць І.С., к.ю.н., с.н.с. (**відповідальний секретар**) (Інсти-
тут законодавства ВРУ, Україна);
Копиленко О.Л., д.ю.н., проф., академік НАН України (**головний
редактор**) (Інститут законодавства ВРУ, Україна);
Кофман Б.Я., д.ю.н. (Інститут законодавства ВРУ, Україна);
Куян І.А., д.ю.н. (Інститут законодавства ВРУ, Україна);
Кюппер Герберт, д.ю.н., проф. (Інститут східного права, ФРН);
Мишак І.М., д.і.н., проф. (**заступник головного редактора**)
(Інститут законодавства ВРУ, Україна);
Окренгліцька Малгожата, д.е.н., проф. (Ченстоховський
Університет Технологій, Польща);
Павліцій Даріуш, д.е.н., проф. (Університет третього віку в
Громадці, Польща);
Петрова Маріана, д.е.н., проф. (Університет св. Кирила і
св. Мефодія у Велико Тарново, Болгарія);
Померанц Вільям, д.ю.н., д.і.н., проф. (Інститут Кеннана Між-
народного центру вчених Вудро Вілсона, США);
Рященко Вікторія, д.е.н., проф. (Вища школа менеджменту при-
кладних систем (ISMA) Університету прикладних наук, Латвія);
Сорока С.В., д.н.держ.упр., проф. (Чорноморський національний
університет ім. Петра Могили, Україна);
Шаповал В.М., д.ю.н., проф., чл.-к. НАН України (Інститут зако-
нодавства ВРУ, Україна);
Шварц Давид, д.е.н., проф. (Ізраїльський технологічний інсти-
тут «Техніон», Ізраїль);
Шрьодер Фрідріх-Крістіан, д.ю.н., проф. (Інститут східного
права, ФРН);
Ярмиш О.Н., д.ю.н., проф., чл.-к. НАПрН України (Інститут зако-
нодавства ВРУ, Україна).

THE SCIENTIFIC PAPERS

of the Legislation Institute of
the Verkhovna Rada of Ukraine

№ 2/2022

Founding institution:
The Legislation Institute
of the Verkhovna Rada of Ukraine

Registered by
the Ministry of Justice of Ukraine

*Certificate of the state registration of the mass media
vehicle KB No. 16712-5284P of June 9, 2010.*

Frequency: 6 Issue(s) per year
Free of charge

Recommended for publishing by Academic Council
of the Legislation Institute of the Verkhovna Rada
of Ukraine
(Minutes of Meeting No. 3 of May 2, 2022)
DOI: <https://doi.org/10.32886/instzak.2022.02>

Editorial Board:

4, Nestorivskyi provulok, Kyiv, 04053, Ukraine
Tel. (044) 272-47-00; 235-96-06
<https://instzak.com>
E-mail: redkolegia@gmail.com

*Materials may be reproduced only with reference to
the source*

*According to the order of the Ministry of Education
and Science of Ukraine No. 1643 dated December 28,
2019, the journal was included into the List of
professional scientific periodicals of Ukraine
(category «B») in the field of law sciences (specialty
081 – Law, 293 – International law).*

*According to the order of the Ministry of Education
and Science of Ukraine No. 409 dated March 17,
2020, the journal was included into the List of
professional scientific periodicals of Ukraine
(category «B») in the field of economic sciences and
state administration (specialties 051 – Economics,
292 – International economic relations, 281 – Public
administration).*

*Scientific articles are published in author's edition.
Opinions expressed do not necessarily reflect those of
the Editorial Board.*

All rights reserved.

© The Scientific Papers of the
Legislation Institute of the
Verkhovna Rada of Ukraine, 2022

Editorial board:

Antonova L.V., Doctor of Public Administration, Professor (Petro Mohyla
Black Sea National University, Ukraine);

Baimuratov M.O., Doctor of Law, Professor (Legislation Institute of VRU, Ukraine);

Bersheda Ye.R., Doctor of Economics, Professor, Corresponding Member of the
National Academy of Sciences of Ukraine (Legislation Institute of VRU, Ukraine);

Bykov O.M., Doctor of Law, Senior Research Associate (Legislation Institute
of VRU, Ukraine);

Buromenskyi M.V., Doctor of Law, Professor, Corresponding Member of
the National Academy of Law Sciences of Ukraine (International Relations
Institute of Taras Shevchenko Kyiv National University, Ukraine);

Dmytriiev A.I., Doctor of Law, Professor (Legislation Institute of VRU, Ukraine);

Gryshova I.Yu., Doctor of Economics, Professor (Jiangsu Pedagogical
University, PRC);

Grinenko O.O., Doctor of Law, Senior Research Associate (Legislation Institute
of VRU, Ukraine);

Kęsy Marcin, Ph. D. eng., Assistant professor (University Enterprise of
Knowledge in Bydgoszcz, Poland);

Klymenko O.M., Doctor of Law, Professor (Legislation Institute of VRU, Ukraine);

Kofman B.Ya., Doctor of Law (Legislation Institute of VRU, Ukraine);

Kolomiets I.S., Candidate of Legal Sciences, Senior Research Associate
(Executive Secretary) (Legislation Institute of VRU, Ukraine);

Kopylenko O.L., Doctor of Law, Professor, Academician of National Academy of
Sciences of Ukraine (Editor-in-chief) (Legislation Institute of VRU, Ukraine);

Kuian I.A., Doctor of Law (Legislation Institute of VRU, Ukraine);

Kuepper Herbert, Doctor of Law, Professor (Institute of Eastern Law, FRG);

Myschak I.M., Doctor of Historical Sciences, Professor (Deputy editor-in-
chief) (Legislation Institute of VRU, Ukraine);

Okreglicka Małgorzata, dr hab., prof. PCz (Czestochowa University of
Technology, Poland);

Pawliszczy Dariusz, Ph. D. eng., Professor (University of the Third Age
Mayor of the Gromadka, Poland);

Petrova Mariana, Doctor of Economics, Professor (St. Cyril and St.
Methodius University of Veliko Tarnovo, Bulgaria);

Pomeranz William E., Doctor of Law, Doctor of Historical Sciences, Professor
(Kennan Institute of the Woodrow Wilson International Center for Scholars, USA);

Riashchenko Viktoriia, Doctor of Economics, Professor (ISMA University of
Applied Sciences, Latvia);

Schroeder Friedrich-Christian, Doctor of Law, Professor (Institute of
Eastern Law, FRG);

Schwartz David, Doctor of Economics, Professor (Israel Institute of
Technology «Technion», Israel);

Shapoval V.M., Doctor of Law, Professor, Corresponding Member of the National
Academy of Sciences of Ukraine (Legislation Institute of VRU, Ukraine);

Soroka S.V., Doctor of Public Administration, Professor (Petro Mohyla Black
Sea National University, Ukraine);

Vorotin V.Ye., Doctor of Public Administration, Professor (Legislation Institute
of VRU, Ukraine);

Yarmysh O.N., Doctor of Law, Professor, Corresponding Member of
the National Academy of Law Sciences of Ukraine (Legislation Institute of
VRU, Ukraine);

Yemelyanov V.M., Doctor of Public Administration, Professor (Petro Mohyla
Black Sea National University, Ukraine);

Zhyliayev I.B., Doctor of Economics, Senior Research Associate (National
Higher Education Institute of the Academy of Pedagogical Sciences of
Ukraine, Ukraine).

ЗМІСТ

ПРАВО

Аkhpanov A. N., Khan A. L. Pre-judicial investigation in the Republic of Kazakhstan: in search of a model of legal proceedings	6
Бобровник Д. О., Борисов Д. О. Еволюція міжнародних правових стандартів у контексті глобалізаційного впливу на формування територіальних громад	14
Буткова О. Я. Стан конституційно-правового регулювання громадської експертизи в Україні	22
Воротіна Н. В. Особливості правового регулювання бюджетних відносин в Україні в умовах воєнного стану	31
Геселев О. В. Проблемні питання легітимізації процесуального порядку повідомлення про підозру окремій категорії осіб	40
Гуменюк І. О. До питання про соціально-правові гарантії волонтерів в Україні	50
Камінська Н. В., Пожидаєва М. А. Правова природа санкцій та їх ефективність у протидії російському вторгненню	59
Мищак І. М. Правове забезпечення охорони культурної спадщини в умовах військової агресії Росії проти України	76

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Воротін В. Є., Коваль О. М., Проданик В. М. Територіальне управління ресурсним і продовольчим забезпеченням: «Сади перемоги» в Україні	88
Зелінський С. Е. Zoom-стомлюваність державних службовців у системі післядипломної освіти	95
Кантур О. М. Актуальні проблеми протидії інформаційним загрозам у соціальних медіа під час повномасштабного вторгнення Росії в Україну	102

ЕКОНОМІКА

Глуценко Ю. А. Шляхи оптимізації кредитної політики як запорука фінансової безпеки банку	111
---	-----

CONTENT

LAW

Akhpanov A. N., Khan A. L. Pre-judicial investigation in the Republic of Kazakhstan: in search of a model of legal proceedings	6
Bobrovnyk D. O., Borysov D. O. Evolution of international legal standards in the context of globalization influence on the territorial communities formation	14
Butkova O. Ya. State of constitutional and legal regulation of public expertise in Ukraine	22
Vorotina N. V. Regulatory aspects of budgetary relations in Ukraine under martial law	31
Heselev O. V. Problematic issues of legitimization of the procedural order of notification of suspicion of a certain category of persons	40
Humeniuk I. O. On the issue of social and legal guarantees of volunteers in Ukraine	50
Kaminska N. V., Pozhydaieva M. A. Legal nature of sanctions and their effectiveness in countering the russian invasion	59
Myshchak I. M. Legal provision of cultural heritage protection under the conditions of russian military aggression against Ukraine	76

PUBLIC ADMINISTRATION

Vorotin V. Ye., Koval O. M., Prodanyk V. M. Territorial management of resource and food supplies: «Gardens of victory» in Ukraine	88
Zelinskiy S. E. Zoom-fatigue of civil servants in the system of postgraduate education	95
Kantur O. M. Current problems of countering information threats in social media during the full-scale Russian invasion in Ukraine	102

ECONOMICS

Glushchenko Yu. A. Ways of credit policy optimization as a guarantee of the bank's financial security	111
--	-----

ЕКОНОМІКА

УДК 336.7.02

DOI: <https://doi.org/10.32886/instzak.2022.02.12>

Глущенко Юлія Анатоліївна,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент Полтавського
державного аграрного університету
ORCID 0000-0001-5530-0340
juliya.glushchenko@pdaa.edu.ua

ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ ЯК ЗАПОРУКА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКУ

Анотація

У статті досліджено теоретичні основи формування кредитної політики банку в контексті зміцнення фінансової безпеки банку. З'ясовано, що в умовах поширення коронавірусної хвороби COVID-19 та під час російського вторгнення в Україну 2022 року посилюються певні загрози щодо банківської безпеки. Запропоновано напрями удосконалення формування кредитної політики банку шляхом розробки ефективної стратегії розвитку банків у контексті грошово-кредитної політики НБУ та гнучкої системи кредитного менеджменту.

Метою статті є дослідження теоретичних засад формування кредитної політики банків і розробка практичних рекомендацій щодо мінімізації існуючих ризиків та негативних факторів впливу в контексті зміцнення банківської фінансової безпеки.

Наукова новизна полягає у дослідженні теоретичних основ кредитної політики банку в контексті зміцнення його фінансової безпеки. Сформовано авторське визначення сутності категорії «кредитна політика» та визначено її роль у забезпеченні розвитку системи банківського кредитування. Проаналізовано стан окремих фінансових показників діяльності банків України, зафіксовано підвищення рівня відсоткових ставок за кредитами та скорочення обсягів кредитування фізичних осіб, а також зростання показників кредитного ризику. За результатами дослідження запропоновано шляхи формування ефективної стратегії розвитку банків, зокрема врахування факторів впливу на кожному з її етапів, використання новітніх цифрових кредитних інструментів та продуктів, застосування гнучкої системи кредитного менеджменту.

Висновки. Проведене дослідження дало змогу сформувати власне бачення сутності категорії «кредитна політика» та дозволило з'ясувати значущість її впливу в забезпеченні розвитку системи банківського кредитування. Відомо, що ситуація ускладнюється певними загрозами щодо розвитку системи банківського кредитування, зокрема змін кредитного портфеля банків, зростання кредитних ставок та спаду кредитного потенціалу фізичних осіб, а також посилення кредитного ризику в умовах поширення коронавірусної хвороби COVID-19 та під час російського вторгнення в Україну 2022 року.

Вважаємо, що розробку ефективної стратегії кредитної політики банку, слід здійснювати із врахуванням ймовірних зовнішніх та внутрішніх факторів впливу, детального прогнозу кон'юнктури фінансового ринку, визначення допустимого обсягу кредитних ресурсів, обґрунтування показників приросту капіталу тощо.

При розробці кредитної політики банку слід використовувати новітні кредитні інструменти та продукти, сприяти впровадженню інноваційних технологій, що дозволить врахувати можливі ринкові коливання. Створення ефективної та гнучкої системи кредитного менеджменту стане основою фінансової стійкості та прибутковості банків, а отже – належної фінансової безпеки банку.

Ключові слова: кредитна політика, кредитний ризик, банківський кредит, кредитний менеджмент, банківська безпека, фінансова безпека.

Glushchenko Yuliya A.,

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of Poltava State Agrarian University

ORCID 0000-0001-5530-0340

juliya.glushchenko@pdaa.edu.ua

WAYS OF CREDIT POLICY OPTIMIZATION AS A GUARANTEE
OF THE BANK'S FINANCIAL SECURITY

Abstract

The article examines the theoretical foundations of the bank's credit policy in the context of strengthening the bank's financial security. It was found that in the context of the spread of coronary heart disease COVID-19 and during the Russian invasion of Ukraine in 2022, certain threats to banking security are increasing. The directions of improvement of formation of credit policy of bank by development of effective strategy of development of banks in the context of monetary policy of NBU and flexible system of credit management are offered.

The purpose of the article is to study the theoretical foundations of banks' credit policy and to develop practical recommendations for minimizing existing risks and negative influences in the context of strengthening banking financial security.

The scientific novelty is the study of the theoretical foundations of the bank's credit policy in the context of strengthening the financial security of the bank. The author's definition of the essence of the category «credit policy» is formed and its role in ensuring the development of the bank lending system is attributed. The state of some financial indicators of Ukrainian banks' activity is analyzed, the level of interest rates on loans and the reduction of retail lending, as well as the growth of credit risk indicators are recorded. According to the results of the research, the ways of forming an effective strategy of banks' development are proposed, in particular, taking into account the factors of influence at each of its stages, using the latest digital credit instruments and products, applying a flexible credit management system.

Conclusions. The study allowed the author to form his own vision of the essence of the category of «credit policy» and clarified the importance of its impact in ensuring the development of bank lending. It is known that the situation is complicated by certain threats to the development of the bank lending system, including changes in the loan portfolio of banks, rising lending rates and declining credit potential of individuals, as well as increasing credit risk in the spread of coronary heart disease COVID-19 year.

We believe that the development of an effective credit policy strategy of the bank should be carried out taking into account possible external and internal factors, a detailed forecast of financial market conditions, determining the allowable amount of credit resources, reasonable capital growth rates, etc.

When developing the bank's credit policy, the latest credit instruments and products should be used, and the introduction of innovative technologies should be promoted, which will allow taking into account possible market fluctuations. Creating an effective and flexible credit management system will be the basis of financial stability and profitability of banks, and hence the proper financial security of the bank.

Key words: credit policy, credit risk, bank credit, credit management, banking security, financial security.

Постановка проблеми. Розвиток банківської системи України в умовах поширення коронавірусної хвороби COVID-19 та під час російського вторгнення в Україну 2022 року створює певні загрози її економічній безпеці. Спостерігається погіршення стану економічних та фінансових показни-

ків, зріст відсоткових ставок, відтік іноземного капіталу, інфляційні процеси тощо. Крім того, виникають внутрішні виклики, що позначені недостатньою ефективністю заходів проведення монетарної та процентної політики, проблемами у кредитуванні. Зокрема, високою є вартість кредитів для фізичних

осіб, що призводить до спаду кредитного потенціалу та зростання кредитного ризику. Зазначені проблемні аспекти потребують розробки ефективних методів та інструментів формування грошово-кредитної політики держави та в її межах кредитної політики банків.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемні питання розвитку грошово-кредитної системи, реалізації грошово-кредитної політики досліджували зарубіжні та вітчизняні учені: Н. Бадд, К. Пол, А. Гальчинський, В. Геець, О. Жук, І. Лютий, В. Міщенко, М. Савлук, Г. Панова, Л. Примостка, І. Сало, Р. Шевченко, С. Шкарлет та ін.

Враховуючи численні наукові розробки та дослідження у сфері кредитної політики, проблеми існуючих ризиків та загроз зумовлюють необхідність пошуку ефективних механізмів та інструментів розвитку грошово-кредитної політики держави та в її рамках кредитної політики банків, націленої на зміцнення їх фінансової безпеки.

Метою статті є дослідження теоретичних засад формування кредитної політики банків і розробка практичних рекомендацій щодо мінімізації існуючих ризиків та негативних факторів впливу в контексті зміцнення банківської фінансової безпеки.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах функціонування банківської системи відбувається значне розширення спектру банківських послуг, що зміцнює та посилює роль комерційних банків як конкурентоздатних фінансових посередників на фінансовому ринку. Серед існуючих послуг однією з наймасштабніших та найризикованіших є операція кредитування.

«Банківський кредит – будь-яке зобов'язання банку надати певну суму грошей, будь-яка гарантія, будь-яке зобов'язання придбати право вимоги боргу, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання на сплату процентів та інших зборів з такої суми» (ст. 2) [5].

Відповідно до законодавства, зокрема ст. 48 Закону України «Про банки і банківську діяльність», до кредитних операцій належать: «здійснення банками операцій на ринках капіталу від свого імені; надання гарантій і поручительств та інших зобов'язань від третіх осіб, які передбачають їх виконання у грошовій формі; придбання права вимоги на виконання зобов'язань у грошовій формі за поставлені товари чи надані послуги, приймаючи на себе ризик виконання таких вимог та прийом платежів (факторинг); лізинг» [5].

У сучасних умовах, здійснюючи кредитування, банки мають дотримуватися його принципів та визначати рівень кредитоспроможності позичальників відповідно до вимог Національного банку щодо концентрації ризиків. Всі ці складові елементи, принципи та ряд інших важливих елементів визначають напрями та особливості формування кредитної політики комерційного банку.

Досліджуючи трактування її сутності відповідно до визначень зарубіжних фахівців та вітчизняних науковців (Табл. 1), ми дійшли висновків, що дозволило нам сформулювати власне визначення цієї категорії.

Таблиця 1

Сутність категорії «кредитна політика»

Карамджит Пол [8]	була і залишається найважливішою функцією фінансових установ
Нейт Бадд [9]	це набір керівних принципів, які встановлюють умови кредиту та платежу для клієнтів і чіткий курс дій щодо прострочених платежів
Шкарлет С., Дубина М., Жук О. [10]	комплекс заходів, мета яких – підвищення прибутковості кредитних операцій і зниження кредитного ризику
Островська Н. С. [4]	комплекс заходів, який включає у себе аспекти фінансового менеджменту, ризик-менеджменту і фінансового маркетингу
Добровольська О. В. [3]	це розробка заходів, спрямованих на удосконалення співвідношення ризику і прибутковості від операцій з надання позик фізичним особам та іншим господарюючим особам

На нашу думку, кредитна політика – це основні засади кредитної діяльності комерційного банку, що включають напрями, принципи, методи та фінансові інструменти, сформовані з урахуванням змін макроекономічного середовища, зовнішніх та внутрішніх факторів та в межах існуючої гро-

шово-кредитної політики Національного банку.

Водночас основними «китами», на основі яких здійснюється проведення ефективної кредитної політики, є формування основних її елементів (Рис. 1) та етапів розробки (Рис. 2).

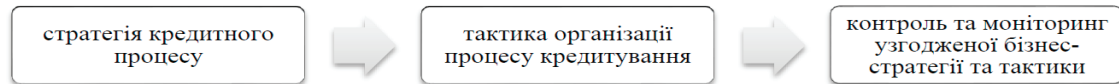

Рис. 1. Основні складові елементи кредитної політики

Рис. 2. Основні етапи розробки кредитної політики банку

Зазначені етапи на мікрорівні здійснюються в напрямку зміцнення зв'язку між загальною стратегією розвитку та кредитною політикою банку, а на макrorівні – шляхом визначення Національним банком економічних нормативів, облікової ставки тощо.

Сумлінна організація її на мікрорівні потребує дії гнучкої системи кредитного менеджменту, що включає ефективне законодавче, методологічне та інформаційне забезпечення на кожному з етапів, враховуючи можливі зовнішні та внутрішні ризики (Рис. 3).

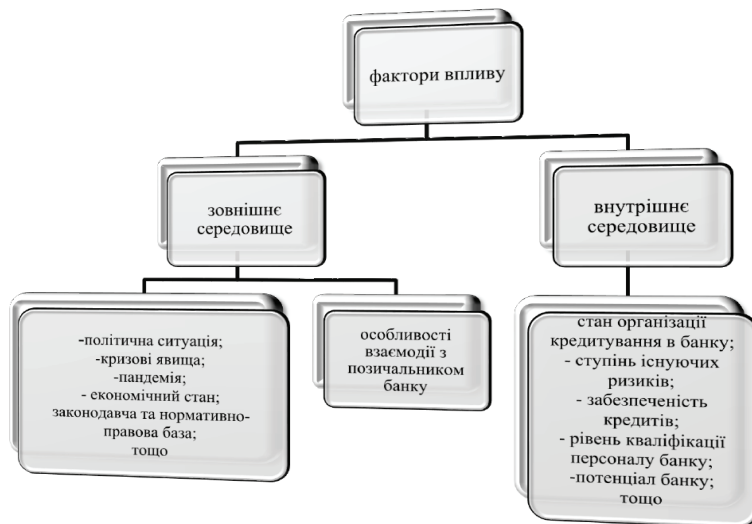

Рис. 3. Деталізація факторів впливу на кредитну діяльність банку

Кожен із факторів впливу заслуговує на увагу, зокрема зовнішні – є глобальними, не керованими. Таким чином, розробка власної кредитної політики будь-якого банку має бути зваженою, враховувати зовнішні ризики та внутрішні додаткові резерви для їх покриття, відповідати стратегії діяльності

ринку кредитних послуг, бути цілісною та задокументованою.

У кредитній політиці належну оцінку слід надати виваженій оцінці кредитоспроможності позичальника, дотримання допустимого рівня кредитного ризику й забезпечення належного фінансового контролю.

При формуванні кредитної політики банку чільне місце посідає проведення детального аналізу кредитної діяльності, що включає аналіз динаміки процентних ставок за кредитами, структури кредитного портфелю, частки проблемних та неповернених позик, стану кредитного потенціалу тощо.

Аналізуючи ставки за новими кредитами в Україні (Рис. 4), спостерігаємо зниження їх рівня, проте вартість кредитів фізичним особам все ж залишається на високому рівні – понад 30 % річних, переважно через значну частку високоризикованих споживчих кредитів.

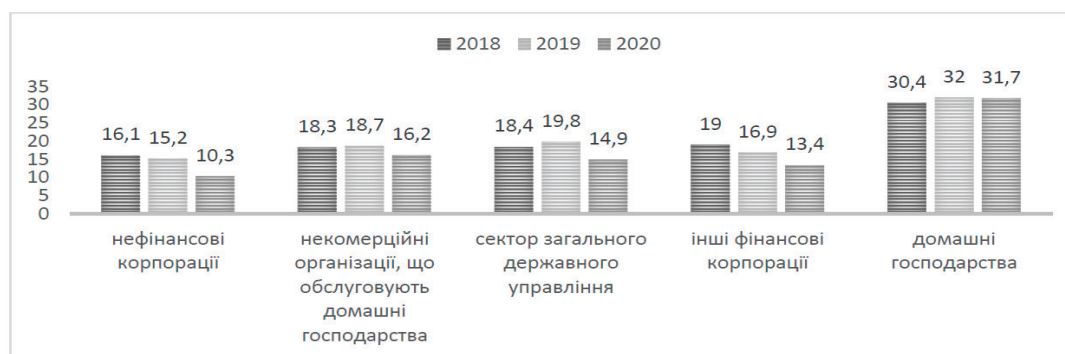

Рис. 4. Динаміка процентних ставок за новими кредитами резидентам (крім інших депозитних корпорацій) за секторами економіки України у 2018–2020 рр., %

* Джерело: побудовано автором за даними [7]

Іпотечні кредити на вторинному ринку житла подешевшали за рік на 6,6 в. п. – до 14,0 % річних, на первинному – на 4,6 в. п. – до 16,9 % річних [7]. Зменшення обсягів кредитування (Рис. 5) спричинене падінням попиту та погіршенням фінансового стану позичальників внаслідок пандемії. Із метою

пом'якшення негативного впливу кризи на кредитний портфель банки здійснювали реструктуризацію кредитів сумлінних боржників, а для малих підприємств урядом передбачалася часткова компенсація відсоткової ставки та державні гарантії за кредитами.

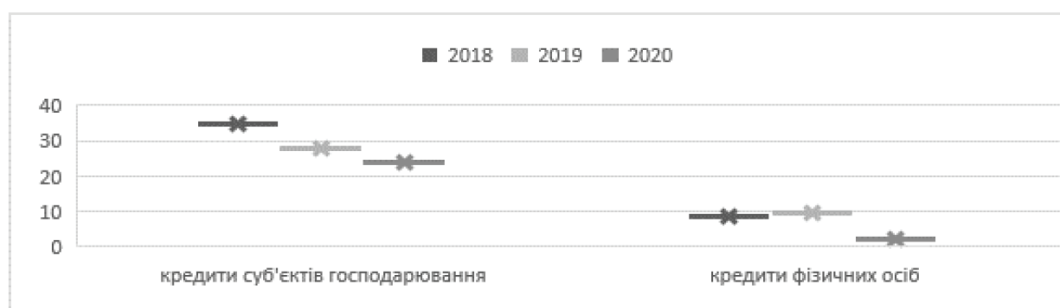

Рис. 5. Динаміка окремих складових структури активів банків України у 2018–2020 рр., %

* Джерело: побудовано автором за даними [7]

Водночас прогнозується подальший спад кредитного потенціалу у зв'язку з надмірними витратами на адміністрування кредитів.

У зв'язку з цим банки неминуче наражаються на ризики, серед яких наймасштабнішим є кредитний ризик – «... наявний або потенційний ризик для надходжень та капіталу, який виникає через неспроможність сторони, що взяла на себе зобов'язання, виконати умови будь-якої фінансової угоди із банком (його підрозділом) або в інший спо-

сіб виконати взяті на себе зобов'язання» [6]. Із метою його уникнення, скасування чи мінімізації надійна система ризик-менеджменту банку має включати такі підсистеми, як управління, ідентифікації і вимірювання, а також моніторингу та контролю. Досліджуючи динаміку нормативу максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н 7) по системі банків України, відповідно до нормативного значення (не більше 25 %) (Рис. 6), ми дійшли таких висновків [7].

Рис. 6. Динаміка нормативу максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента по системі банків України станом на 01.12. 2017–2021 рр.

* Джерело: побудовано автором за даними [7]

Протягом зазначеного періоду значення кредитного ризику знаходиться в межах допустимих норм, проте у 2020–2021 роках він мав тенденцію до збільшення, що пов'язано переважно з погіршенням стану розвитку економіки через пандемію, зростанням цін на енергоносії та ескалацією конфлікту з Росією. Такі кризові явища призводять відповідно до послаблення попиту на банківські послуги [2, с. 79].

Фахівці вважають, що «усунення та мінімізація ризиків і загроз для фінансової безпеки в процесі вдосконалення грошово-кредит-

ної політики є важливим системним завданням державного регулювання, а отже, зростає актуальність формування повноцінної системи джерел походження та засобів протидії викликам в аналізованій сфері» [1, с. 74].

Із метою покращення кредитної політики в цьому аспекті принципами дотримання кредитного ризику банку за активами важливою є повноцінна й обґрунтована оцінка, своєчасність виявлення та мінімізація ризику. Оцінка ризику має включати детальний аналіз як за видами, так і за контрагентами здійснюваних активних операцій (Рис. 7).

Рис. 7. Оцінка кредитного ризику банку за активними операціями

Таким чином, здійснюючи ефективну кредитну політику та «тримаючи руку на пульсі», банки сприятимуть досягненню їх безпеки – «... рівня фінансової стійкості, що дає змогу забезпечити ефективність функціонування банківської системи країни та захист від зовнішніх і внутрішніх дестабілі-

зуючих чинників незалежно від умов її функціонування».

Висновки. Проведене дослідження дало змогу сформулювати власне бачення сутності категорії «кредитна політика» та дозволило з'ясувати значущість її впливу в забезпеченні розвитку системи банківського кредиту-

вання. Відомо, що ситуація ускладнюється певними загрозами щодо розвитку системи банківського кредитування, зокрема змін кредитного портфеля банків, зростання кредитних ставок та спаду кредитного потенціалу фізичних осіб, а також посилення кредитного ризику в умовах поширення коронавірусної хвороби COVID-19 та під час російського вторгнення в Україну 2022 року.

Вважаємо, що розробку ефективної стратегії кредитної політики банку, слід здійснювати із врахуванням ймовірних зовнішніх та внутрішніх факторів впливу, детального прогнозу кон'юнктури фінансового ринку, визначення допустимого обсягу кредитних ресурсів, обґрунтування показників приросту капіталу тощо.

При розробці кредитної політики банку слід використовувати новітні кредитні інструменти та продукти, сприяти впровадженню інноваційних технологій, що дозволить врахувати можливі ринкові коливання. Створення ефективної та гнучкої системи кредитного менеджменту стане основою фінансової стійкості та прибутковості банків, а отже – належної фінансової безпеки банку.

Список використаних джерел:

1. Гудзова О. О. Механізми реалізації грошово-кредитної політики в системі зміцнення фінансової безпеки України: дис. ... д-ра екон. наук: 21.04.01 / Національний інститут стратегічних досліджень. Київ, 2019. 421 с.

2. Глуценко Ю. А. Сучасний стан та напрями розвитку грошово-кредитної політики України. *Збірник наукових праць науково-практичної конференції професорсько-викладацького складу Полтавської державної аграрної академії за підсумками науково-дослідної роботи в 2020 році (м. Полтава, 14 травня 2021 року)*. Полтава: РВВ ПДАА, 2021. С. 79–81.

3. Добровольська О. В. Ліквідне забезпечення як запорука якісної кредитної політики комерційного банку: практичний аспект. *Ефективна економіка*. 2021. № 3. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2021/10.pdf (Дата звернення: 15.03.2022).

4. Островська Н. С. Особливості формування кредитної політики та кредитного портфеля комерційного банку в сучасних умовах. *Інфраструктура ринку*. 2021. Вип. 54. С. 214–220.

5. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (Дата звернення: 15.03.2022).

6. Про схвалення Методичних рекомендацій щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України: Постанова Правління НБУ від 02.08.2004 р. № 361. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0361500-04#Text> (Дата звернення: 15.03.2022).

7. Річний звіт 2020: НБУ. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2020.pdf?v=4 (Дата звернення: 15.03.2022).

8. Karamjeet Paul. Managing Extreme Financial Risk Strategies and Tactics for Going Concerns. 2014. P. 9–16.

9. Nate Budde. What Is a Credit Policy – And How Do I Make a Good One? URL: <https://www.levelset.com/blog/what-is-a-credit-policy-and-how-do-i-make-a-good-one> (Дата звернення: 15.03.2022).

10. Shkarlet S., Dubyna M., Zhuk O. Determinants of the financial services market functioning in the era of the informational economy development. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2018. № 4 (3). P. 349–357.

References:

1. Hudzova, O. O. (2019). *Mekhanizmy realizatsiyi hroshovo-kredytnoyi polityky v systemi zmitsnennya finansovoyi bezpeky Ukrayiny*: dys. ... d-ra ekon. Nauk: 21.04.01 / Natsional'nyy instytut stratehichnykh doslidzhen'. Kyiv [in Ukrainian].

2. Hlushchenko, Yu. A. (2021). Suchasnyy stan ta napryamy rozvytku hroshovo-kredytnoyi polityky Ukrayiny. *Zbirnyk naukovykh prats' naukovo-praktychnoyi konferentsiyi profesors'ko-vykladats'koho skladu Poltavs'koyi derzhavnoyi ahrarnoyi akademiyi za pidsumkamy naukovo-doslidnoyi roboty v 2020 rotsi (m. Poltava, 14 travnya 2021 roku)*. Poltava: RVV PDAA, 79–81 [in Ukrainian].

3. Dobrovol's'ka, O. V. (2021). Likvidne zabezpechennya yak zaporuka yakisnoyi kredytnoyi polityky komertsynoho banku: praktychnyy aspekt. *Efektivna ekonomika*, 3. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2021/10.pdf (Last accessed: 15.03.2022) [in Ukrainian].

4. Ostrovs'ka, N. S. (2021). Osoblyvosti formuvannya kredytnoyi polityky ta kredytnoho

portfelya komertsyynoho banku i suchasnykh umovakh. *Infrastruktura rynku*, vyp. 54, 214–220 [in Ukrainian].

5. Verkhovna Rada Ukrainy. (2000). *Pro banky i bankivs'ku diyal'nist'*: Zakon Ukrainy № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (Last accessed: 15.03.2022) [in Ukrainian].

6. NBU. (2004). *Pro skhvalennya Metodychnykh rekomendatsiy shchodo orhanizatsiyi ta funktsionuvannya system ryzyk-menedzhmentu v bankakh Ukrayiny*: Postanova Pravlinnya № 361. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0361500-04#Text> (Last accessed: 15.03.2022) [in Ukrainian].

7. NBU. (2020). *Richnyy zvit 2020*. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/

[annual_report_2020.pdf?v=4](#) (Last accessed: 15.03.2022) [in Ukrainian].

8. Karamjeet, Paul. *Managing Extreme Financial Risk Strategies and Tactics for Going Concerns*, 9–16.

9. Nate, Budde. *What Is a Credit Policy – And How Do I Make a Good One?* URL: <https://www.levelset.com/blog/what-is-a-credit-policy-and-how-do-i-make-a-good-one> (Last accessed: 15.03.2022).

10. Shkarlet, S., Dubyna, M., Zhuk, O. (2018). Determinants of the financial services market functioning in the era of the informational economy development. *Baltic Journal of Economic Studies*, 4 (3), 349–357.

Стаття надійшла до редакції 20 березня 2022 р.

**НАУКОВІ ЗАПИСКИ
ІНСТИТУТУ ЗАКОНОДАВСТВА
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ**

*THE SCIENTIFIC PAPERS
OF THE LEGISLATION INSTITUTE
OF THE VERKHOVNA RADA OF UKRAINE*

№ 2/2022

DOI: <https://doi.org/10.32886/instzak.2022.02>

Комп'ютерна верстка *І. С. Коломієць*

Підписано до друку 02.05.2022.
Формат 60х80/8. Папір офсетний.
Ум. друк. арк. 14,88. Обл.-вид. арк. 12,73.
Тираж 300 прим.

Надруковано у Видавництві «Людмила».
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи серія ДК № 5303 від 02.03.2017.
Видавництво «Людмила»
03148, Київ, а/с 115.
Тел./факс: + 38 050 469 7485, 068 340 8332
E-mail: lesya3000@ukr.net